

Stručni rad

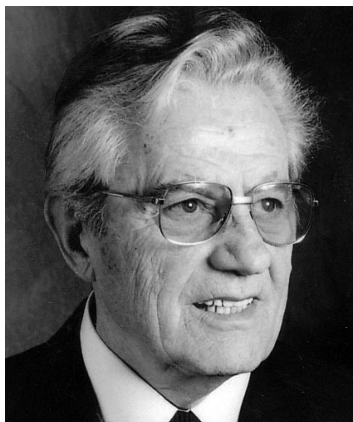
UDK 91:929Radojičić B.

Novica VUJOVIĆ (Podgorica)

Fakultet za crnogorski jezik i književnost – Cetinje

novica.vujovic@fcjk.me

**IN MEMORIAM:
AKADEMIK BRANKO RADOJIČIĆ
(1927–2022)**



U Nikšiću je 21. juna ove godine preminuo akademik Branko Radojičić. Branko Radojičić rođen je u Vitasojevićima (Nikšić) 1927. a doktorirao je na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu i Odsjeku za geografiju u Zagrebu. Iz bio-bibliografskih podataka publikovanih u *Leksikonu ličnosti crnogorske prosvjete* autora Radovana Damjanovića (ZUNS, 2018) čitamo da je Radojičić početak radnoga vijeka proveo kao višegodišnji i po rezultatima nadaleko poznati direktor nikšićke Gimnazije. Radio je kao redovni profesor i emeritus na Filozofskom fakultetu UCG, te bio i dekan toga fakulteta. Bio je član Dukljanske akademije nauka i umjetnosti, kao i član nekoliko odbora CANU, član Redakcionog odbora Enciklopedije Crne Gore itd. U njegovoj se bibliografiji nalaze ovi nalovi: *Nikšićki kraj – savremene regionalno-geografske transformacije* (1982), *Geografija Crne Gore – faktori prerasporeda stanovništva* (s drugim autorima), *Geografija Crne Gore – prirodna osnova* (1996), *Geografija Crne Gore – društvena osnova i regije* (2002), *Geografija Crne Gore* (2008), kao i *Crna Gora – geografski enciklopedijski*

leksikon (2015). Riječ je o naslovima kojima je sebi izgradio trajno mjesto u toj naučnoj disciplini u nas.

O Radojičićevim su doprinosima na proučavanju crnogorske geografije pisali u više navrata Radovan Bakić, Mihailo Burić, Goran Barović, Gojko Nikolić, da spomenemo samo neke njegove kolege i prijatelje. Bilo da su predstavljali Radojičićeve monografije, pisali prikaze knjiga ili govorili o drugim njegovim zaslugama – zapažamo da je uvijek uz naučni i stručni doprinos isticana otmjenost i visoka kultura koji su ga odlikovali kako u naučnome radu tako i u svim sferama građanskoga života.

Vrijedi se na ovome mjestu kratko podsetiti crtica iz zaključaka što su izišli iz Radojičićeva pera a dragocjen su zalog u razumijevanju crnogorske istorije, tradicijske kulture, crnogorske dijalektologije i kulture, najšire govoreći. Na tome je planu, po našem mišljenju, najeksplicitniji *Geografski enciklopedijski leksikon Crna Gora* iz 2015. Mnoga se tzv. tamna mjesta naše istorije i tradicije rasvjetljavaju u duhu provjerljivih činjenica, a što je u ovom slučaju značilo i raščišćavanje s raznim kalemovima ideoloških projekata usmjerenih na crnogorsku baštinu, no ništa manje i s dugo prisutnom inferiornošću u našim naučnim i kulturnim projektima.

Pored drugih, vrijedno je spomenuti da početke bavljenja sociogeografskim, etničkim, etičkim i etnopsihološkim karakteristikama crnogorskoga stanovništva te najuticajnije autore koji su takva istraživanja zatemljili (kraj XIX i početak XX vijeka) Branko Radojičić metodološki adekvatno obrađuje, i što je još bitnije kontekstualizuje po mjeri razumijevanja činjenica i istorijskih procesa. Iako za Jovana Cvijića bez dileme konstatuje da je naučnik svjetskoga glasa i utemeljivač naučne geografije u Srbiji i Jugoslaviji, Radojičić će reći i ovo: „Uz pozitivne kritike koje su takvi radovi dobili i uz konstataciju da oni bez sumnje predstavljaju važnu osnovu za dalja sociogeografska istraživanja, danas, poslije raspada zajedničke države Južnih Slovena, potrebno je sa više kritike sagledati i njihove ne uvijek pozitivne uticaje na odnose među južnoslovenskim zemljama i narodima. (...) J. Cvijić bio je nosilac gledanja da Srbi, Hrvati, Slovenci i Bugari čine posebna plemena istog naroda. Vidio je razlike kod svih njih, kao i kod Makedonaca i Crnogoraca, ali je vjerovao da te razlike treba postepeno smanjivati.“

Na drugome mjestu u spomenutom *Leksikonu* Radojičić ovako piše o Cvijićevu radu: „Na osnovu antropogeografskih Cvijićevih radova, posebno na osnovu knjige *Balkansko poluostrvo*, možemo zaključiti da je upravo u tim radovima, kao i u velikom broju studija o crnogorskim plemenima, bratstvima i sl., a koja su kasnije nastajala, davana snažna podrška državnoj politici Srbije, kako bi se uradilo sve samo da Crna Gora kao država nestane, da se njena teritorija priključi Srbiji, a da se Crnogorci tretiraju kao Srbi. U knjizi *Balkan-*

sko poluostrvo i južnoslovenske zemlje Cvijić vrši podjelu Crne Gore na plemena, nastojeći da nazive Crna Gora i Crnogorci svede na „Staru Crnu Goru“. Karakteristična je njegova podjela Crne Gore prema psihofizičkim osobinama plemena, na dva dijela. Prvi dio ili tip čine plemena zapadno od doline Zete i Lima. Ova prva plemena Cvijić (1966: 389) naziva „crnogorska“, a druga „raška“ (Brda i „hercegovačka plemena“).“

Nudi akademik Radojičić osvrt na rad Cvijićevih saradnika, osobito njegovih učenika i nastavljača, pritom nikome ne skrivajući ni jednu jedinu zaslugu. Ali ne štedeći ih, dakako, baš kao ni velikoga Cvijića, uvijek kad je bilo povoda da se kakva netačnost odbaci. Gorespomenuta postignuća Branka Radojičića takva su da ih nijedan ozbiljan istraživač tradicijske kulture u nas danas ne smije previdati.

Da su generacije filologa što su radili tokom XX vijeka čitali pomno sprovedene Radojičićeve analize, ne bismo u montenegristici imali toliko robovanje „teoriji“ o oštroj podjeli crnogorskih govora prema kojoj je u našoj dijalektologiji ogromno područje crnogorskih govora utapano u hercegovačko ime. Po istome su modelu, s druge strane, jugoistočni crnogorski govori terminološki prepoznavani kao „zetsko-sjenički“ ili „južnosandžački“. Ko pažljivo pročita *Dijalektologiju crnogorskoga jezika* Adnana Čirgića razumjeće kako se model ideološkoga nametanja koji je Branko Radojičić razobličio na planu etnogeografskih studija – prirodno razotkriva i u sferi dijalektologije.

Mi na Fakultetu za crnogorski jezik i književnost s posebnim poštovanjem pratili smo senzibilitet kakav je Branko Radojičić njegovao prema crnogorskim institucijama, njihovim aktivnostima i izdavačkoj djelatnosti. U jednoj od posljednjih intervjuja na pitanje o postignutome u domenu identitetskih pitanja konstatovao: „Školstvo i kulturne djelatnosti moraju biti nosioci afirmacije državnosti Crne Gore, ravnopravnosti građana i nacionalnog identiteta Crnogoraca i drugih naroda u Crnoj Gori“ (<http://portalanalitika.me/clanak/187731/branko-radojicic-geografske-osnove-drzavnog-identiteta-crne-gore>). Tada se čuo i njegov apel da se za status DANU, Crnogorskog PEN kluba, Crnogorskog društva nezavisnih književnika i drugih važnih ustanova i organizacija država mora ozbiljnije postarati.

„Pored razvoja geografskih i istorijskih nauka vrlo je važan doprinos identitetu države Crne Gore i njenih naroda, objavljivanje tri toma *Istorije crnogorske književnosti*, čiji su autori N. Kilibarda, R. Rotković i M. Nikčević“, zaključio je Radojičić u tome intervjuu.

I ovako tek iz sitnih pojedinosti sačinjen spomen na akademika Branka Radojičića, jer ono što je u domenu geografije uradio, razumije se, daleko je izvan kompetencija autora ovoga teksta, opravdava njegovo dostojno mjesto u porodici uglednih crnogorskih naučnika. Uz golemo naučno djelo ostavio je crnogorskome društvu i časn primjer po dostojanstvu i kulturi u postupanju.